

Nyhetsbrev från Yrkesföreningar mot Tobak

Som ordförande i VISIR (vi som inte röker) jobbar jag mycket med det gemensamma målet om "Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025". Rökningen ligger högst upp på prioriteringslistan i mitt arbete som riksdagsledamot i socialutskottet där jag har ansvar för folkhälsa.

I HÖST HAR JAG bland annat besökt Kanada för att se hur de jobbar med tobaksfrågan. Jag fick kontakt med Rob Cunningham som arbetar för Cancerfonden i Kanada. Han beskrev Kanada som ett land som har tagit frågan på stort allvar och som på många sätt är ett föredöme. De har en förhållandevis låg andel rökare och snus förekommer inte i någon större omfattning. Vad är det då de har gjort?

DE INFÖRDE VARNINGSBILDER år 2000 vilket har resulterat en minskning med 15-19 procent, vilket har gett 5 procentenheter lägre andel rökare i Kanada. År 2011 införde man exponeringsförbud i alla provinser. Forskarnas slutsats är att exponeringsförbud för tobak på försäljningsställen på ett effektivt sätt reducerar tobaksbolagens marknadsföring med resultatet att impulsköpen minskar, vilket är till fördel inte minst för personer som har lyckats sluta röka eller håller på att försöka sluta. Förbuden minskar också ungdomars impulser att köpa cigaretter. 2012 stämde provinserna tobaksbolagen för deras vilseledande marknadsföring och för att ha vetat om de skadliga effekterna utan att tala om det.

DET GLÄDJANDE I KANADA är att det råder en stor enighet bland de politiska partierna om att skydda sina invånare från tobaksbolagen och deras vanebildande cigaretter. Hälften av de som röker kommer att dö av det.

En rökfri värld...

JAG HAR OCKSÅ BESÖKT Grekland och sammanfattningen av det landet är att det bara kan ha en roll att fylla i det tobaksförebyggande arbetet; att vara det avskräckande exemplet... I Grekland är det förbjudet att röka i offentliga byggnader. När vi mötte borgmästaren i staden vi besökte frågade han om det var okej om han röker på mötet med oss riksdagsledamöter. Det och det faktum att över 40 procent röker i Grekland får mig att tappa all tilltro till det landet när det gäller folkhälsa. Det är inte bara ekonomin som är en katastrof.

FINNS DET ANDRA goda exempel utöver Kanada? Australien med sin dolda försäljning och stora varningsbilder är ett sådant men framför allt är förebilden Nya Zeeland där regeringen har satt som tobakspolitiskt

mål att landet ska vara rökfritt år 2025.

VAD TYCKER FOLK i Sverige? 83 procent anser att det vore positivt med en lag om att tobaksvaror ska förvaras utom synhåll för kunderna på försäljningsställen. Så stödet är tydligt. Nu gäller det bara att fatta de politiska besluten.

TILL SLUT ÄR DET GLÄDJANDE att Folkhälsoinstitutet nu har gått ut och rekommenderar att e-cigarett skall hanteras på samma sätt som andra cigaretter. Det vill säga att de inte får användas där rökförbud råder. E-cigarett är en inkörsport för barn till vanliga cigaretter.

Henrik Ripa,
riksdagsledamot (M), socialutskottet

Tobaksfakta

De regionala skillnaderna i rökvanor hos spädbarnsföräldrar fortsätter att vara stora. År 2011 rökte omkring 7 procent av mammorna i Södermanlands, Värmlands och Gotlands län när barnet var 0-4 veckor. I Västerbottens län rökte 2 procent av mammorna – alltså en skillnad på hela 5 procentenheter. Södermanlands län låg sämst till även när det gäller papporna. 16,4 procent av de sörmländska papporna rökte när barnet var 0-4 veckor. Bäst låg Jämtland till med 5,7 procent rökande pappor.

Källa: Amning och föräldrars rökvanor – Barn födda 2011. Socialstyrelsen, 2013

Tobaksfakta

Totalt sett fortsatte rökningen bland svenska spädbarnsföräldrar nedåt 2011. 5 procent av mödrarna och 11 procent av fäderna rökte under barnets första levnadsmånad.

När barnet blev 8 månader hade några av mammorna börjat röka igen, medan pappornas rökning minskat något. 5,8 respektive 10,3 procent av mammorna respektive papporna rökte när barnet var i den åldern.

Källa: Amning och föräldrars rökvanor – Barn födda 2011. Socialstyrelsen, 2013

Tvåhundra personer deltog i den tobaksavvänjningskonferens som psykologer, socionomer och folkhälsovetare mot Tobak arrangerade 23-24 september. Deltagarna kom från hela landet för att få höra det senaste om tobaksprevention och tobaksavvänjning. På denna länk hittar du de många intressanta presentationerna: www.psykologermottobak.org/Default.aspx?id=31802

Allmänhetens stöd för att införa exponeringsförbud för tobaksprodukter på säljställen i Sverige har ökat kraftigt. I en opinionsstudie som gjordes på uppdrag av Tobaksfakta i början av november var 83 procent för ett exponeringsförbud. För två år sedan var motsvarande siffra 70 procent.

Regeringen vill återinföra kontrollköp som tillsynsметод för att se om säljare håller på åldersgränsen när det gäller tobak och folköl. Lagrådet har kritiserat regeringens förslag och anser att kontrollköp inte kan användas som underlag för sanktioner. Barn- och äldreminister Maria Larsson sade dock ändå nyligen i en interpellationsdebatt i riksdagen att en proposition om kontrollköp är på väg.

www.umo.se är ungdomsmottagningen på nätet. Umo.se utvecklar nu en ungdomsanpassad sluta-röka-app i samarbete med Psykologer mot Tobak. Appen kommer att lanseras i början av 2014. I samarbete med det erbjuds personalen vid landets ungdomsmottagningar utbildning i tobaksavvänjning.

Startskottet för den nya Folkhälsomyndigheten går 1 januari 2014. Myndigheten ersätter Smittskyddsinstitutet och Statens folkhälsoinstitut och övertar deras uppgifter.

Tobacco Endgame-start inledde Tobaksfria veckan

Ett symposium på Tobaksfria veckans första dag markerade det officiella startskottet för satsningen Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025. Närmare 150 deltagare från organisationer och myndigheter runt om i landet deltog.

– Vi vill skapa ett brett stöd i hela samhället för kravet att regeringen – oavsett färg – inom de närmaste åren beslutar om ett årtal då rökningen ska vara begränsad till några enstaka procent, säger Göran Boëthius, ordförande i Tobaksfakta – oberoende tankesmedja.

Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025 siktar på att få fram

Foto: Bosse Johansson

ett politiskt beslut under 2015. Förslaget är att regeringen då slår fast att Sverige ska vara så gott som rökfritt år 2025 och samtidigt skapar en plan för hur detta ska ske. Planen bör bygga på de åtgärder som rekommenderas i WHO:s tobakskonvention, bland annat exponeringsförbud för tobaksvaror i butikerna, god tillgång till tobaksavvänjning, information och utbildning, standardiserade tobaksförpackningar och att tobaksindustrin inte tillåts påverka folkhälsopolitiken.

Symposiedeltagarna bjöds på ett innehållsrikt program med internationella utblickar, politisk debatt, inspirationsföreläsning om sociala medier, presentation av uppbyggnaden av det regionala arbetet för Tobacco Endgame

– Rökfritt Sverige 2025 där Lena Sjöberg, kanslichef YmT, är projektledare, och reflektioner om etiska aspekter på tobaksfrågan. Margareta Pantzar, PmT och Per Haglind, LmT, medverkade och rapporterade om den framgångsrika uppbyggnaden av två av de många regionala Tobacco Endgame-grupperna i landet.

På nationell nivå samordnas Endgame-arbetet av Tobaksfakta. Hittills har 33 organisationer uttalat sitt stöd för förslaget om ett politiskt beslut om ett slutdatum för rökningen.

På www.tobaksfakta.se hittar du mer information om satsningen och om det internationella arbetet med Tobacco Endgame.

Vecka 47 med många aktiviteter

Årets aktivitetsfyllda upplaga av Tobaksfria veckan gav rejäl uppmärksamhet åt tobaksfrågan såväl på rikspanet som lokalt och regionalt.

Kick-off-symposiet i satsningen Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025 var välbesökt, läs ovan.

Den 20 november distribuerades bilagan Sluta röka & snusa med Aftonbladet. Den innehållsrika tidningsbilagan var producerad av Psykologer mot Tobak i samarbete med övriga föreningar i Yrkesföreningar mot Tobak. Du kan ladda ned bilagan och YmTs affisch från www.tobaccoorhealthsweden.org

E-cigaretter het fråga i förhandlingar om nytt tobaksdirektiv

Får vi ett nytt tobaksprodukt direktiv innan 2013 är till ända? När detta skrivs pågår förhandlingarna mellan EU-parlamentet och ministerrådet med syfte att enas om ett gemensamt direktiv.

Parlamentet och ministrarna var redan före förhandlingarna överens om bland annat att varningsbilder och texter ska täcka 65 procent av tobaksförpackningarnas yta och om att cigarettpaketet måste vara platta och innehålla minst 20 cigaretter. Båda parter ville öka regleringen av smaktillsatser i tobak, men på lite olika sätt.

Den fråga där parlamentet och ministerrådet före förhandlingarna stod längst ifrån varandra var hur e-cigaretter ska regleras – som tobaksprodukter eller som läkemedel? Läs mer på www.tobaksfakta.se!

Kansliet flyttar

► **DEN 16 DECEMBER** går ett flyttlass från kvarteret Fatburen på Söder i Stockholm till Klarakvarteren. Då flyttar både Yrkesföreningar mot Tobak och Tobaksfakta – oberoende tankesmedja, sina kanslier till lokaler i Svenska Läkaresällskapets hus på Klara Östra Kyrkogata 10.

På den nya adressen får YmT och Tobaksfakta tillgång till bland annat utmärkta konferensmöjligheter, en matsal och visst administrativt stöd. Även det centrala läget har bedömts vara en fördel, inte minst för besökare från olika delar av landet och världen.

Noomi Carlsson – på barnens sida

– Vi måste fråga. Om vi går som katten kring het gröt så kommer vi ingenvart!

Noomi Carlsson vill påverka sina sjuksköterskekollegor i barnhälsovården att fråga alla föräldrar om deras tobaksvanor. Genom sin forskning har hon visat att det hjälper barnen att slippa passiv rökning.

Noomi Carlsson är sjuksköterska, folkhälsoforskare och sektionschef för området barn och unga inom Landstinget i Jönköpings län. Nyligen beslutade Sjuksköterskor mot Tobak att tilldela henne föreningens årliga stipendieutmärkelse.

– Jag är jätteglad! säger hon om SmT-utmärkelsen som hon får för sin forskning om metoder för att slå vakt om en rökfri miljö för barn.

REDAN NÄR HON arbetade som skolsköterska i Vaggeryd under 1980- och 90-talen engagerade hon sig starkt i tobaksfrågan. I början av 2000-talet studerade hon folkhälsovetenskap och skrev en D-uppsats om hälsosamtal i skolan. Hon rekryterades till landstingets kansli, som projektledare för en kartläggning av tobakspreventivt arbete i barnhälsovården Östergötlands och Jönköpings län. Enkäter visade att sjuksköterskorna tyckte att det var viktigt att försöka få föräldrar att göra barnens miljö rökfri, men att vissa föräldragrupper var svåra att nå. Föräldrarna önskade å sin sida ofta mer stöd och kunskap om rökfrågan än de tyckte att de hade fått.

DETTA LEDDE TILL att Noomi Carlsson sökte en doktorandtjänst och påbörjade ett forskningsprojekt. Hon studerade effekterna av ett förbättringsarbete där 22 sjuksköterskor i barnhälsovården i Jönköpings län deltog 2010. I detta arbete ingick ett paket av aktiviteter. Ett bärande inslag var att samtalsunderlaget SiCET (Smoking in Children's Environment Test)

modifierades och användes av sjuksköterskorna för att skapa en bra diskussion med föräldrarna om tobaksvanor. Föräldrarna fick fylla i ett frågeformulär medan sjuksköterskan vägde och mätte barnet. Sedan samtalade föräldrarna och sjuksköterskan med det ifyllda formuläret som underlag.

– Både föräldrarna och sjuksköterskorna upplevde att formuläret underlättade diskussionen, berättar Noomi Carlsson.

SmT:s stipendiat Noomi Carlsson

72 familjer medverkade. Kotininhaltarna i urinprov från barnen mättes före förändringsarbetet och när det hade pågått i ett år. Vid mätning 2 hade antalet barn med mätbara kotininhalter minskat vilket visar att det var färre som utsattes för tobaksrök. Tio föräldrar hade slutat röka efter ett år och 32 hade minskat rökningen i hemmet.

”EN NOLLVISION för barns exponering för tobaksrök” var titeln på avhandlingen som presenterades 2012. Ett viktigt steg närmare att uppfylla denna nollvision togs när det frågeformulär som tagits fram i Jönköpingsstudien lades in i Rikshandboken barnhälsovård. Det betyder att samtalsunderlaget nu rekommenderas och sprids till sjuksköterskor i barnhälsovården i hela landet.

Noomi Carlsson anser att personal i barnhälsovården ibland är för försiktig när det gäller att ta upp frågan om rökning.

– Många gånger tror vi att vi ska förstöra förtroenden, men föräldrar vill att läkare och sjuksköterskor ska prata om tobaksvanor. Och barn har rätt att växa upp i rökfria miljöer så vi måste fråga – för barnens skull.

På den här länken hittar du materialet om tobaksvanor i Rikshandboken barnhälsovård: www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Barns-yttre-och-inre-miljo/Barn-och-rokning-snusning/

Håll dig uppdaterad om e-cigarett

► **MARKNADSFÖRINGEN** och användningen av e-cigarett ökar nu snabbt och det är svårt för forskare och lagstiftare att hålla jämna steg med denna utveckling. Medan EU nu förhandlar om hur framtidens reglering av e-cigarett ska se

ut, försöker Läkemedelsverket stoppa försäljning av e-cigarett i Sverige, och Statens folkhälsoinstitut rekommenderar att rökförbudet i rökfria miljöer ska omfatta även e-cigarett. Samma rekommendation ger Yrkesföreningar mot Tobak.

Psykologer mot Tobak följer nära utvecklingen på e-cigarett-

tområdet och informerar om det senaste på sin hemsida www.psykologermottobak.org PmT har bland annat tagit fram ett innehållsrikt faktablad om e-cigarett som du hittar på hemsidan.

År 2025 beräknas Kina ha en miljon lungcancerpatienter. På grund av utbredd rökning och stora luftföroreningar har lungcancer ökat med 465 procent på 30 år i Kina, enligt landets hälsoministerium.

New York höjer åldergränsen för att få köpa tobak till 21 år (från 18 år). Den nya åldergränsen gäller även e-cigarett. Samtidigt bestäms minimipriset för ett paket cigarett i New York till 10,50 dollar, drygt 67 kronor per paket. Rökning i New Yorks parker och på dess bänkar är förbjuden. Det är också förbjudet att röka på restaurang.

Regeringen i England har ändrat sig ännu en gång om införande av standardiserade ("neutrala") tobaksförpackningar och tillsätter en expertutredning om hur en sådan lag kan påverka folkhälsan. Utredningen ska vara klar i mars 2014 och en ny lag kan vara i kraft 2015.

Irlands hälsominister har publicerat en plan för hur nationen ska bli tobaksfri till år 2025. Ett tobaksfritt Irland definieras som att mindre än 5 procent av befolkningen röker. Planen innehåller 60 åtgärder som kraftigt ska minska rökningen under de kommande tolv åren. För närvarande röker 22 procent av de som är över 15 år i Republiken Irland.

Moskva blir världstad för det sjätte mötet mellan de 177 länder som anslutit sig till WHO:s tobakskonvention. Konferensen – Conference of the Parties, COP, 6 – kommer att genomföras 13-18 oktober 2014.

Rapport från ett intensivt spåndygn

Novembergrått väder mitt i centrala Stockholm, utan fönster och solljus, men desto mer värme och intensitet inomhus. Där träffades alla medlemmar i YmT-styrelserna för en brainstorming, vårt innehållsrika årliga spåndygn! Så mycket tankar, så många diskussioner och så berikande!

Självklart fokuserade vi på Tobacco Endgame, Rökfritt Sverige 2025. Vi hade besök av intressanta föredragshållare, till exempel företrädare för

Helsedirektoratet i Norge, som berättade om sina erfarenheter med rökavvänjningskampanjer som halverade rökningen bland de yngsta, sina bataljer med Philip Morris i rätten som de vann med mera.

Umo.se (ungdomsmottagningen på nätet) presenterade den rökavvänjningsapp för ungdomar som lanseras 2014 i Sverige, i samarbete med YmT och organisationer i Danmark och Norge. Vi fick höra det allra senaste om snusforskning och e-cigarett. Denna information finns på www.psykologermottobak.org, så alla kan ta del av den.

Tobaksfakta – oberoende tankesmedja var där och presenterade det internationella

och nationella läget. Spännande med tobaksproduktionsdirektivet i EU. Intressant med exposé över Tobacco Endgamearbetet globalt.

VI HADE BESÖK av Statens Folkhälsoinstitut som i de sista skälvande minutrarna av tiden som fristående myndighet beskrev läget. Vi ser med tillförsikt framtiden an efter sammanslagningen med Smittskyddsinstitutet till en ny Folkhälsomyndighet. Två huvudkontor – i Östersund och Stockholm – för maximal kompetens. Vi tror det blir bra.

Sist men inte minst fick vi höra om Slutarökaloppet, ett fantastiskt privat initiativ.

Varje förening hade även

interna överläggningar och verksamhetsplanering. Vi inser att den digitala världen ligger för våra fötter, om vi förstår att utnyttja den! Bra med så mycket information och inspiration. Nu ansöker vi om ekonomiskt bidrag för nästa års arbete och hoppas på det bästa. Vad annars? Det känns fantastiskt att vara en viktig del av en helhet! Självklart kommer vi att segra, vi få besjälade, precis som kulturanthropologen Margaret Mead sade; Det är vi som förändrar världen!

Lena Sjöberg

kanslichef,

Yrkesföreningar mot Tobak
Ordf, Tandvård mot Tobak

På gång

▶ Sixth European Conference on Tobacco or Health (ECToH) arrangeras 26-29 mars 2014 i Istanbul, Turkiet. Konferensens hemsida: www.ectoh.org

▶ I samband med föreningens årsmöte arrangerar Psykologer, folkhälsovetare och socionomer mot Tobak en studiedag om tobak och unga Stockholm 7 april 2014. Tid: Kl 10-15.30, kl 15.45 startar årsmötet. Studiedagen är kostnadsfri för medlemmar. Andra kan delta i mån av plats, avgift: 700 kronor. Mer information på www.psykologermottobak.org

▶ Den 2-3 oktober är det dags för den nationella tobakskonferensen LUFT 2014. Platsen blir Umeå. Håll koll på <http://www.luftkonferens.nu> så får du veta det senaste.

▶ En annan konferens att skriva in i kalendern redan nu är Drogfokus 2014 som arrangeras 22- 23 oktober i Norrköping. Läs mer på www.drogfokus.nu

En historia om skolgårdstillsynen

▶ **JAG VILL BERÄTTA** en sann historia om tillsyn av skolgårdar, som kanske sprider lite ljus över det mystiska i problematiken att få rökfria skolgårdar i Sverige, fastän det varit lagstadgat sedan 1994.

Tillsynsansvariga på en

av landets länsstyrelser ville öka tillsynen i av rökfria skolgårdar i länet, då särskilda medel beviljats från Statens Folkhälsoinstitut.

Länsstyrelsen genomförde en kartläggning över hur det arbetades med rökfria skolgårdar i länet och i en av kommunerna visade det sig att det inte var klarlagt vilken tjänsteman som ålagts att arbeta inom det nämnda tillsynsområdet.

I SAMBAND med detta genomförde länsstyrelsen en tillsyn över kommunen där det framgick att ingen tillsyn genomförts på skolgårdar på grund av att inga skolor anmält problem med rökning. Länsstyrelsens gav kritik för detta i sitt beslut.

Det skriftliga svar kommunen gav var att ”Vi ska överväga att göra tillsyn på skolgårdarna”. Sedan har inget mer hörts angående detta på ett halvår. Länsstyrelsen ska nu göra en ny tillsyn för att följa upp hur arbetet ser ut hos kommunen.

Är det så här det går till undrar man? Om kommunen inte ens vet vem som har tillsynen, och samtidigt väntar sig att skolorna själva ska ta kontakt och anmäla att de har problem med att upprätthålla lagens krav på rökfria skolgårdar, hur ska vi då någonsin kunna få några rökfria skolgårdar?

*Barbro Holm
Ivarsson*

Ordförande
Psykologer mot Tobak

Tobak eller Hälsa

ges ut av paraplyorganisationen **Yrkesföreningar mot Tobak** (▶ www.tobaccoor-healthsweden.org) där fem föreningar samarbetar för en tobaksfri framtid.

Kansli:

Marianne Roos och **Sara Sanchez Bengtsson**
Tel: 08-669 81 58, **fax:** 08-669 81 65,
Besöksadress: Klara Östra Kyrkogata 10
Postadress: Box 738, 101 35 Stockholm
E-post: info@ymtkansli.org

Ansvarig utgivare: Lena Sjöberg,
tel 070-663 68 34 e-post: lena.sjoberg@lio.se
Redaktör: Helene Wallskär, tel 08-645 18 34
e-post: helene@mediaproduktion.se
Dahlstedt & Wallskär mediaproduktion AB,
Selmedalsringen 22, 129 36 Hägersten.

Yrkesföreningarna

LÄKARE mot TOBAK

▶ www.doctorsagainsttobacco.org

TANDVÅRD mot TOBAK

▶ www.dentistryagainsttobacco.org

SJUKSKÖTERS KOR mot TOBAK

▶ www.nursesagainsttobacco.org

LÄRARE mot TOBAK

▶ www.teachersagainsttobacco.org

PSYKOLOGER mot TOBAK

organiserar även socionomer och folkhälsovetare

▶ www.psykologermottobak.org